

vyzdvihuje Saninovu odvahu tabuizované myšlenky přímo pojmenovat, neboť souvisejí s hledáním Dobra, Pravdy a Spravedlnosti a se smyslem lidské existence.

Jak jsem již zmínil, věnuje autorka velký prostor rovněž zkoumání výrazových prostředků obou románů. Dominantou poetického jazyka Gorkého Matky se jí jeví metafora a synekdocha. Básnický tón díla však není modelován jen prostřednictvím lexikálních jednotek, s podržením jejich sémantické roviny, nýbrž také pomocí zvukové stránky slovních jednotek. Obsah a forma – jak píše Kováčová – vytvářejí harmonickou jednotu. Zkoumání výrazových prostředků v Arcybaševově románu *Sanin*, dovolilo autorce vyslovit tvrzení, že se stylově podobá Gorkého Matce. A dokládá to množstvím příkladů, jakož i shrnutím jejich kvantitativního výskytu v dílech či jejich částech.

Samostatnými analýzami a srovnáním obou románů došla autorka k merituu své práce, již je dlouho přehlížený romantický aspekt hledání humanistických ideálů, harmonie, rovnováhy a jistot potřebných ke každodenní existenci člověka. Pokusila se však také o komplexnější pohled, např. v kapitolách o recepci románu *Matka* na Slovensku, o vztahu Gorkij – Arcybašev či o Arcybaševovi jako lyrikovi a epikovi.

Své bádání uzavřela Marta Kováčová tvrzením, že obě díla tvoří (především inklinací k dosažení absolutních hodnot v životě jednotlivce nebo kolektivu) myšlenkové bohatství, které i přes rozpor-nost přijetí literární kritikou dodnes oslovují čtenáře.

Josef Šaur

SLOVO A TVAR JAKO PŘEDMĚT SROVNÁVACÍHO BĀDÁNÍ

On Verbal/Visual Representation. Word & Image Interactions 4. Edited by Martin Heusser, Michèle Hannoosh, Eric Haskell, Leo Hoek, David Scott, Peter de Voogd. Studies in Comparative Literature 50. NY Rodopi, Amsterdam – New York 2005.

SBorník vznikl výběrem studií z páté mezinárodní konference společnosti Word & Image konané v Claremontu v březnu 1999. Jednadvacet studií předních odborníků v oboru interdisciplinární komparistiky je rozděleno do pěti tematických bloků, přinášejících nové postřehy z oblasti umělecké kritiky, knižních ilustrací a typografie, estetiky, ekfráze a teorie umění. Hlavní editor – curyšský anglista Martin Heusser – sledoval do jisté míry i aspekt chronologický, jemuž je však nadřazeno kritérium estetické a teoretické.

Oddíl kritiky začíná recepcí neoimpresionisty Odilona Redona, jehož alba litografií a výstavní aktivity upoutaly v 80. letech 19. století pozornost dvou kritiků: známého představitele estopsychologie Emila Hennequina a J.-K. Huysmansa, na jehož příkladu Dario Gamboni sleduje oscilaci tehdejší kritické recepce od sociologie kultury po hermeneutiku. Od představitele neoimpresionismu se pak další autoři vydávají proti proudu času k zachycení atmosféry vlastního impresionismu. Studie Barbary Wright o recepci díla dánského impresionisty Eugèna Fromentina předchází charakteristice francouzské umělecké kritiky v roce 1855, kdy se Théophile Gautier stal hlavním představitelem kritického směru, užívajícího sociologického termínu „orchestrace“. Situaci v argentinské umělecké kritice na prahu moderny sleduje Laura Malosetti Costa. Oddíl kritiky pak uzavírá zajímavá studie holandského romanisty Leo H. Hoeka, analyzující vyhraněné postoje Emila Zoly, sledujícího vývoj francouzské barbizonské školy, v níž se soustředovali významní předchůdci impresionistů, jako byl např. Théodore Rousseau.

K problematice krajnomalby jako výrazu národní identity se vrací Martin Heusser, věnující pozornost tvorbě amerických krajinařů Alberta Bierstadta a J. F. Coopera. K historii avantgardy se vyslovuje Wanda Strauven, analyzující eseje Marinettiho, v nichž objevuje nečekaně reinterpretaci Bergsonovy kategorie času, jež se mu stává zdrojem čtvrté dimenze, kategorie, jejíž úporné hledání karikoval ve svých dramatech již Vladimír Solovjov. V kategorii pohybu, tak dominantní ve futuristické poetice, nachází autor souvislost s kinematografem. Od této tematiky je již jen krok k soudobé

virtuální podobě světa, představované masovou kulturou a jejími idoly, jež na japonském materiálu představuje Leonard Sanders.

Oddíl věnovaný knižním ilustracím otevírá podnětná studie Erica T. Haskella, upozorňující na nesmírnou popularitu Carollovy Alenky v říši divů, jež se stala námětem pro balet, muzikály, pro řadu komiksů, inspirovala textilní návrháře a celou řadu ilustrátorů od doby viktoriánské až po surrealisty a přední výtvarníky konce 20. století. Neméně zajímavé jsou i studie R. Riese Huberta o vztahu kaligramu a konkrétní poezie a Nigela Sainta o tvorbě současného francouzského malíře Pierra Lecuire, rozvíjejícího podněty svých předchůdců, mezi nimiž nechybějí ani významní ruští malíři naturalizovaní v Paříži, jako byl Sergej Charchoune nebo Andrej Lanskoj, kteří se inspirovali artefaktem knihy, psaného textu či notového písma. Průnikem písma do světa obrazu se zabývá na příkladu japonského umění 18. století také japonský badatel Fumiko T. Togasaki, analyzující tzv. údobí černé a modré knihy. K problematice písma se pak vrací ještě dvě studie z velmi široce koncipovaného oddílu Border-Crossing.

Francouzská badatelka Francis Edeline analyzuje ze sémiotického hlediska estetické proměny monogramů v letech 1924–1948. Grafické příklady však uvádí v mnohem širším spektru od Lukáše Cranacha přes Alfonse Muchu, Egona Schieleho, Vasilije Kandinského, Kazimíra Maleviče, Salvátora Daliho až po současné malíře. Spíše sociologický než estetický rozměr má studie V. Plesch o graffiti, vznikajících spontánně od středověku až po současnost na středověkých freskách v románské kapli S. Sebastiana u italského Arboria. Podle jejího výkladu plní vandalské graffiti zřejmě obdobnou funkci jako prosby věřících, vkládajících papírky do jeruzalémské zdi nářku.

Skulpturním zpodobením tematiky holokaustu se zabývá hamburská kunsthistorička Charlotte Schoell-Glass. Na příkladu postmoderních výtvarníků, rozvíjejících podněty Rodinovy sochy Myslitel, analyzuje J. C. Welchman výtvarné zobrazení tématu myšlení. S mnohdy groteskní podobou skulptur utvářených z toaletního papíru souvisí stať Marie-Claire Barnet o černém humoru tvorby surrealistických umělců, sourozenců Gisèle a Mario Prassionos. Na zvláštní typ ekfráze, kdy literární text vzniká podobně jako dvakrát omylem přefotografovaný film, upozorňuje ve své studii Tamar Yacobi.

Autory dvou závěrečných teoretických studií jsou Ed Tana a David Scott. První z nich se věnuje problematice digitálních záznamů, otevírajících nové možnosti tvorby i výzkumu. D. Scott si všímá proměn v řešení základních estetických disciplin. Vychází z Derridovy eseje Vzpomínky slepého a vrací se k základnímu vztahu slova a obrazu, odhalenému již Lessingem; je však přesvědčen o jejich vzájemné podmíněnosti. Upozorňuje na rozdíl v estetickém chápání, běžném v euroamerické kultuře a v zemích čerpajících z odlišných tradic.

Sborník je praktickým dokladem užitečnosti interdisciplinárního výzkumu.

Danuše Kšicová

PŘÍSPĚVEK K POZNÁNÍ SLOVENSKÉHO ROMANTISMU

Ladislav Čúzy: *Literárnoestetická koncepcia Ludovíta Štúra v prednáškach o poézii slovanskej.* Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta, Nitra 2004.

Relativně nedávno zpřístupněné dosud neznámé varianty zápisů přednášek Ludovíta Štúra o slovanské poezii jsou plným právem v centru pozornosti specialistů na problematiku slovenského národního obrození. Zápisy Štúrových přednášek z pera jeho žáků z let 1844–1845, které objevil a edičně zpracoval Pavol Vongrej (1987), umožňují oproti neúplnému textu otištěnému v Orlu v roce 1875 nejen detailnější pohled na jedno z klíčových období slovenského literárního vývoje 19. století, ale též přehodnocení některých stanovisek k složitému kulturněpolitickému fenoménu slovenského národního obrození.

Analýza, již slovenský literární vědec Ladislav Čúzy ve své monografii Štúrovy přednášky o slovanské poezii podrobil, zpřesňuje postavení tohoto díla v kontextu slovenské literatury a plasticky dotváří profil jejich autora. V přednáškách lze totiž sledovat nejen základní linie Štúrovy lite-